

של ביאליק, בחרה בנרות, ומה נעשה אנו?

מחזיונות נביאי השקר

א. אוטוביוגרפיה קצרה

רופא צרפתי בשם דוקטור דסטוש, המוכר יותר לקהל קוראי הסיפורת בשם היעטש שלו פרדינאנד סלון, החל את דרכו הסיפורתית כמהפכן מרכסיסטי, וסיים אותה בנידויה חברתי, לאחר ששיתף-פעולה עם מיסטר-הכיבוש הגנאי בצרפת. ספריו, הכולט שבהם מטע אל קצה הלילה מתרקמים לצידי המיצעד הגדול של ההיסטוריה, תוך תיר אור תזיונות פסיכופאטיים, שמות-גנאי לאומניים, הרצור פים בהומורישחור המתרפק למיתוס מבריק של ציגיות אכזריות. למרות תפניתו ימינה אל הגנאיזם, הרי היתה יצירתו מחוזה רבי-מדית של בוז לכל המסורות, התייגה אשר תהיינה.

מעניין לעקוב אחר תהליך התהפכות השקפת-העולם, המתרחשת על סופרי דור-הפלמ"ח, מהמארכסיזם לפא- שיוזם. ראשון הצועדים, אשר פילס את הדרכים לבאים אחריו, היה משה שמיר, שניפץ עוד בשנות ה-50 את לוחות-הברית והחל להתביית בשמורות-הטבע של הפא- שיוזם היהודי, בימים שקדמו לרנסנס שלאחר מלחמת ששת-הימים.

שאת-משו שמיר, וכל הנהוים בעיקבותיו חסרים. ולו גם קורטוב, מכישורו ויכולת-תאורו של פרדינאנד סלון, והם מתארים את שינוי השקפת-העולם ותהליך הקצנתם ימינה, בעליבות ובדלילות. הגדיל לאחרונה לעשות חיים גורי, שפירסם בחנוני קטע אוטוביוגרפי תחת הכור תרת: "כמו חיפוש קרובים":

...ביקשתי אדמה נרחבת, רציית קיסרות קדומה הקמה לעיני, חזונית. הייתי מוקסם ממילים עבריות הור- נת אל הטא. בימים ההם קראתי וחזרתי וקראתי ברעוש. אולי כל האותיות והמילים האלה, שלי בעת, אינן שוות הרבה. אני הישב על אפסלפל או על קסט או על דביא (דן בן-אמוץ). דביא מוזר, בחיי. למרות הכל שמורה בו פינה המה ליתום הזה (דן בן-אמוץ) בשל כמה זידיים. "איני סולה לו עד עצם היום הזה על רצח הגמל החרימפושע כננב המערבי, ליד שייך זרעון." (לקוראים שאינם בקיאים במיכמיזם וברוי הסיפורת העיברית, אין גורי מצייץ כי המדובר בספור קצר של דן בן-אמוץ בשם הגמל והניצחון, שפורסם סמוך לתום מלחמת-העצמאות, ומתחיל במילים: "רציית לראות מלחמה בין בני-אדם, ולכן נסעתי איתם." ובהמשך הסיפור כותב דן בן-אמוץ: "...ידעתי שלי אסור לסרב. פחדתי שירובי עלול להתפרש כפחד. לא לירות בגמל יכול להרשות לעצמו רק מי שהרג לפחות בני-אדם. ידעתי שבתוך-הכוכי אני רוצה לירות במשח חי. אולי כדי לראות את המעבר הפיתאומי שבין החיים והמוות...")

בהמשך כמו חיפוש קרובים ממשיך חיים גורי ומונה את אבותיו ואת ציוני-דרכו המתלבטת והמתפתלת... כא רעיש ומכר לי תוריוזה אילוי, וביקש את הבנים לטרוך מפכה באבותיהם וקיצוץ כנטיעות. פא אלתרמן, עם קולות עגלונים שרופשו עד ברכיים, זכר א את המעלה והתפלל ליום, שבו יאמר המשיח העברי את המילה ציור- נות. כא אצ"ל (אורי צבי גרינברג) ונתן כי את סב היפעה העיברית, הכמיהה למלכות... וכאשר הוא מסומם מאותה "יפעה עיברית וכמיהה למלכות" מסתובב גורי כמו "קולות העגלונים שרופשו עד ברכיים" משירי נתן אלתרמן, ומטיף בעדנה מילולית נוסטלגית לפאשיוזם עיברי, שמצויים בו כל הסמנים של פאשיוזם, מילבד הכותרת. רעיונות של התנשאות, שפרדינאנד סלון מצליח לעסוק בהם בכישורו ובעוצמה, מתגמדים אצל גורי לסמלים לאומניים מופשטים, כמו בסיפרו עד עלות השחר (1950), שבו כתב: "... אנו רואים את מרחבי הארץ השבויה, את כירתנו רמופת. רגלי הזרים..."

ב. השידרה הכפולה

חיים גורי, שגדל בארץ-ישראל-העובדת, למד שעל הסופר להעמיק את מעורבותו בפוליטיקה, כך שגם אחרי שהמיר את אמונתו לארץ-ישראל-השלמה הוא מתמיד, מיספר פעמים בשבוע. לפרסם מאמרים בדבר, המציגים את מידת מעורבותו בפוליטיקה (לרוב תחת הפסבדונים: חגי, חגור).

מאמרים אלה מתבססים לרוב על דימויים המורכבים

ממטבעות-לשון בעלות גוון מיליטריסטי, או מאוצר-ההשכלה של בית-הספר העממי: "...כך אין יוצאים למלחמות. כך אין נושאים דגל. דגלים אינם אהבים אכל ואילי. ולנו אין זמן, הכיבי. הנה קרבה שעת אור, או כמו כאהבה וכמו בקרב... ואני יודע כי כל הניגוזם הזה שווה פחות מפרוטה או מכדור-עופרת ומשורה יפה של שיר... בני מהרשימק (פוליטרוק הפלמ"ח, שמת לפני כמה שנים) אינו מושטט ברחיכות האלה. קולו הצרור אינו מטפס כפולמות הצעקה. עם ראשית ניצחונותיה, בעוד גם מריהמוות הפר נשקף בעיניהם ניצחונותיה, אנשים צהוני-זועה והמוגזם מרם, החלה המחלוקת הישי-ראלית. בעודנו מרוחמים כנידונים, היאשמוני בשל הישי-עה... קשה, כנראה, להילחם כאשר רואים, תמיר, את

המציאות כשתי עיניים... אמו, זיכרונה לברכה, של ביאליק בחרה בנרות, ומה נעשה אנו?... (העיר האחרת, עניינים אחרים בדבר)

דומה כי קריאה ברשימותיו של גורי, מגמתן להק פיא את הקוראים במתיקות נוסטלגית כמוגנט מסויים של אושר פלמ"חאי קולקטיבי, אי-שם ברגע מסויים, בסור פה של מלחמת תש"ח. רגע מסויים, המזכיר הורים מפגרים שאינם חפצים לראות בהתגברות בנם, והממשיכים להת- ייחס אליו כאל יונק.

וכך, בסיגנון נוסטאלגי, מתאר חיים גורי במאמרו "מה אומרים?": "...משהו דומה שמעתי בשבת, לפני כשבוע עיים בבית-השיטה. נחום שריג (איש צמרת פיקוד הפלמ"ח) פנה לכמה עשרות אנשים, רובם אנשי ההתי- יישבות העובדת, להתכנס בבית-השיטה לדיון בתוכנית השידרה הכפולה של פרופסור אברהם זכמן..."

מאחר שהקורא הממוצע של שנת 1976 לא השתייך לפלמ"ח, ולא רקם הלומות בלילות-הכפור של הפלמ"ח, כשהוא מכורבל בשניל של הסוכנות-היהודית, ואולי מצויים בין הקוראים פורשים מאנשי הלח"י, פרימיטי- בים החסרים את הפרקים המפוארים הללו של החוויה הארצישראלית, מסביר חיים גורי: "...בשיחה שנמשכה

שעות. כאשר קבעו האנשים כי יש "ליישב" לאורך "השדירה המזרחית" בין החרמין ואופירה שני מיליון ישראלים, "עד סוף המאה הזאת", נשמעו הדברים הזויות כהכורה. אך כאשר הקשבת היטב, שמעת את הקולות המזכרים לך מאז שחר ילדותך, את קולותיה של ארץ-ישראל הרוצה מאד ומאמינה מאד... אל תכוזו לחזוי חזיונות. ארץ זו אוהבת אותם, לאחר שהיא יודרת לחיים. לא נקרא בעת כשמותיהם..." מדוע אין חיים גורי קורא כעת בשמותיהם? האם הוא מתכוון לאנשי ניל? ללי- שנסקי? דה-האן? דויד רויאל? יאיר שטרן? יצחק שדה? משה סנה?

על-מנת שאנחנו, הפרימיטיבים, נבין ולא נבוז לחז- ויהחזיונות של חיים גורי, שהתייסרו עד כה ללא כא- בים מעצם היותם חזוי-חזיונות, הוא מפרט לנו את פירטי חזון, השדירה הכפולה: "...את הרעיון הכפול המונח כיסוד התוכנית המוצעת ניתן לנסח כך - חיוני (לעם ישראל) שהפיתוח הפיסי והתיפרות של מדינת ישראל יתבספו לא על שדרה יחידה (הכוונה לרצועת-החוף) אלא על "שדרה כפולה" - שתי שדרות מקבילות מפוי תחת באופן אינטנסיבי, בעלות, "קשרי אורך" חזקים בתוכן ו"קשרי רוחב" חזקים ביניהן - "שדרת החוף" ו"שדרת הביקעה"..." כמיושג "השדרה השנייה" או "שדרת הביקעה" המונח היא לפיתוח רצועה רצופה לאורך ביקעת השכר הסורי-אפריקאי, באותו שטח הנמצא כיום בידינו - מהגולן בצפון עד אפירה בדרום..."

וכאן יוצא חיים גורי, ומבשר לעם היושב בציון, כמת- נבא לפני המחנה "...אולי מחר או מחרתיים יוזמנו אברהם זכמן וחסידי תוכניתו אל אולפן הטלוויזיה, ויגלו את דעתם לפני המון בית-ישראל. דומה כי הגיעה השעה להוציאה אל הרחוב, אל הכיכר, אל שיחת הקי- בויץ, אל העיתונות ולעסוק בה, שהרי השעה דוחקת (ושימו לב לנימוק הבא) ורק עשרים וארבע שנים נותרו לנו עד תום המאה הנכבחת. בעוד יש המתקפלים מערבה ורואים בכך דרך לשלום, פורצת התוכנית הזאת מני רחה כדרך ליצירת, השדרה הכפולה..." כאן למדנו שעור בעיברית, והוא, ש, המתקפלים מערבה ורואים בכך דרך לשלום הם החלושים, ושמן הנמושות, ואילו הגבורה היא, שפורצת התוכנית הזאת מיוצחה, כדרך ליצירת ה- "שדירה הכפולה". וכאן מעלה גורי בפה טעם של הפנים מיוצחה, טעם שהביא עד כה לשתי מלחמות- עולם.

גורי הופך את מאמרו לדו-שית של עס-ישראל עם עצמו, והוא שואל: "...תוכנית זו קובעת את רצונו של עם ישראל: מה אנחנו רוצים, כמה אנחנו מוכרחים להיאחז למען עתידנו..." ומאחר וגורי מורגל לתשובות, הרי שבפאתיות בכינית הוא שואל כמתווך ושליח ציבור: "...תוכנית, השדירה הכפולה" פונה אל עם יש- ראל. מהי תשובתו?"

ג. חמורהזהב של ארץ-ישראל-השלמה

במאמר אחר של חיים גורי משיחים וסכנות הוא מצטט "...הדור שלכם, אמר לי טייס-פנטום אחד, היה דור נפלא. כל הכבוד! דור מהפכני ואיריאליסטי. להמתק על המדינה הזאת. הקמתה איתה... כעת אתם משחיתים אותה. גידלתם כרם..." דומה, שאותו טייס פאנטום הג- דיר חלק מתופעת נביא-השקר במילים הפשוטות והבור- טות ביותר, שלא זכו לתשובה משכנעת מטעמו של גורי.

ואין פלא בזה, גורי, וחברו לעמדה משה שמיר, לא יצרו מה שנים רבות יצירה משמעותית כלשהי. קבוצת סופרי-הפלמ"ח, שהם נמנים על מייסדיה, חדלה זה למעלה מעשר שנים להשפיע, ולו אף השפעה מינימלית, בחברה הישראלית.

גורי, שמיר ודומיהם, כסופרים חסרי קהל, חיפשו קהל במקביל להם חיפשה תנועת ארץ-ישראל-השלמה אנשירוח, על-מנת שאלה יכסו את ערוותה. ודומה שכך נוצר זיווג שבו סופרים חסרי-קהל מצאו קהל חסרי-סופרים, ועכשיו כולם, בשובה שלום, ולוהו, חולמים על קדום, יריחו, הורדוס, אוריה החתי, השדירה הכפולה. הקהל שלהם רוקד מסביבם, ושואף לריאותיו מניחות אנשי-הרות שהוא ראוי להם והם ראויים לו.

Advertisement for 'ספריית אגודת ישראל' (Library of the Israel Association) featuring various book titles and prices. The text includes 'בגניבת רובה ותחמושת', 'איש המערה הנבוי', 'המסע של רובי משה', 'גת מיטת השיום בבית שמש', and 'יורה יהודה'. Prices are listed in sheqels and pruta.